

МОТИВАЦІЯ СТУДЕНТІВ ДО ВИВЧЕННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ НА НЕМОВНИХ ФАКУЛЬТЕТАХ

Л.М. Рубан, канд. пед. наук (Київ)

Стаття розкриває особливості мотивації студентів до вивчення іноземної мови на немовних факультетах вищих навчальних закладів. Підкреслено, що від рівня педагогічної майстерності викладача залежить формування мотивації до вивчення іноземної мови і зацікавленості студентів. Встановлено: якщо викладач ставить перед собою мету – підготувати спеціалістів, які володіють іноземною мовою на найвищому рівні, то він повинен організувати навчальний процес таким чином, щоб зацікавити студента до вивчення даного предмета. З'ясовано низку причин, які призводять до зниження бажання вчитися, відсутності мотивації до вивчення мови у студентів вищих навчальних закладів.

Ключові слова: вивчення іноземної мови, мотивація, мотиваційні стратегії, педагогічна майстерність.

Рубан Л.Н. Мотивация студентов к изучению иностранного языка на неязыковых факультетах. Стаття розкриває особливості мотивації студентів до вивчення іноземної мови на неязыковых факультетах вищих навчальних закладів. Підкреслено, що від рівня педагогічного майстерства викладача залежить формування мотивації до вивчення іноземної мови і зацікавленості студентів. Встановлено, що якщо викладач ставить своєю метою підготувати спеціалістів, володіючих іноземною мовою на високому рівні, він повинен організувати навчальний процес таким чином, щоб зацікавити студента до вивчення даного предмета. Виявлено ряд причин, які призводять до зниження бажання вчитися, відсутності мотивації до вивчення мови у студентів вищих навчальних закладів.

Ключевые слова: изучение иностранного языка, мотивация, мотивационные стратегии, педагогическое мастерство.

Ruban L.N. Students' motivation in foreign language learning on non-linguistic faculties. The article highlights the features of students' motivation in foreign language learning on non-linguistic faculties of higher educational establishments. It is emphasized that students' motivation in foreign language learning depends on the level of educational skills of teachers. It is revealed that if a teacher has a goal to prepare specialists who speak foreign language at the highest level, he/she must organize the learning process so that students are interested in the study of the subject. The factors that lead to students' learning failures, lack of students' motivation to study foreign language in higher educational establishments are studied.

Key words: art of teaching, foreign language learning, motivation, motivation strategies.

Постановка проблеми. На тлі сучасних економічних перетворень, переходу до ринкової економіки та євроінтеграції питання вивчення іноземних мов стає першочерговим завданням для тих студентів, які після закінчення вищого навчального закладу прагнуть стати висококваліфікованими і конкурентноспроможними спеціалістами в Україні та європейському просторі. У даному контексті першочергове завдання висококваліфікованого викладача організувати навчальний процес

таким чином, щоб студенти немовних факультетів усвідомили значущість і нагальну потребу вивчення іноземної мови. Викладач, який володіє високим рівнем педагогічної майстерності, повинен максимально використовувати у своїй роботі мотиваційні стратегії з метою впливу на академічні досягнення студентів. Загальновідомим є той факт, що мотивація впливає на будь-яку діяльність людини і сприяє ефективності виконання того чи іншого завдання.

За визначенням, наведеним у статті О. Віханського і А. Наумова, мотивація – це сукупність внутрішніх і зовнішніх рушійних сил, які спонукають людину до діяльності, задають кордони і форми діяльності та додають їй спрямованості, орієнтованої на досягнення певної мети [6, с. 133].

Аналіз актуальних досліджень. Проблема мотивації студентів до вивчення іноземної мови на немовних факультетах вищих навчальних закладів є надзвичайно актуальною і нагальною. Ця проблема стала предметом глибокої зацікавленості як зарубіжних, так і вітчизняних науковців. Серед них: Ж. Бернард, Р. Шмідт, Є. Ільїн, С. Каверін, М. Яцишин, І. Некоз, Т. Чаусова, А. Маркова, Б. Сосновський та ін. Однак, незважаючи на низку праць, присвячених особливостям мотивації студентів до вивчення іноземних мов, ця проблема не втрачає своєї актуальності і потребує поглиблення її наукового обґрунтування. Жорсткі вимоги ринку праці диктують правила, які спонукають готувати спеціалістів у вищих навчальних закладах на найвищому рівні. Відтак, використання викладачами мотиваційних методів надасть можливість студентам усвідомити необхідність професійного володіння іноземною мовою за отриманою спеціальністю.

Мета статті – розглянути питання мотивації студентів до вивчення іноземної мови на немовних факультетах вищих навчальних закладів.

Виклад основного матеріалу. У навчальній діяльності питання мотивації студентів до вивчення іноземної мови на немовних факультетах є особливо актуальним. Існує ціла низка можливостей змусити студента вчитися, але змусити його вчитися із задоволенням можна лише за допомогою формування в його свідомості відповідної мотивації. Мотивація, в широкому значенні цього слова, – спонукання студента виконувати завдання, які передбачені навчальною програмою відповідного факультету вищого навчального закладу. Видатний психіатр, невропатолог і психолог В. Мясіщев підкреслює, що результати, які людина досягає в своєму житті, лише на 20–30% залежать від її інтелекту і на 70–80% – від мотивів, що

є у цієї людини, і які спонукають її вести себе певним чином [3].

Нами було встановлено, що на формування у студентів мотивації до вивчення іноземної мови впливають, перш за все, взаємовідносини викладача зі студентами. Лише високий рівень педагогічної майстерності, яким повинен володіти викладач-професіонал, може стати підґрунтям глибокої зацікавленості студентів до вивчення іноземної мови. Е.Ш. Натанзон пропонує прийоми, що сприяють поліпшенню взаємин між вихователем і вихованцем, установленню душевного контакту. Так, щоб поліпшити взаємовідносини зі студентами, викладач повинен: виявляти доброту, увагу і турботу; схвалювати і хвалити студентів; авансувати студента (висловлювати впевненість, що той зміниться на краще) [4, с. 256–257].

Крім того, викладачеві недостатньо мати знання того предмета, що є його спеціальністю. Окрім професійного знання свого предмета, викладач повинен володіти психологічними навичками впливу на розвиток характеру студента і на його академічні досягнення. Мудрий викладач максимально використовує мотиваційні стратегії, що, за словами В. Знанецького, є механізмами регуляції, які дають змогу коригувати рівень мотивації студентів, що прямо пропорційний успішності [1, с. 504]. Ігнорування нюансів мотиваційних стратегій робить викладача поганим мотиватором. Крім того, ми особисто пересвідчилися, що у більшості випадків студенти немовних факультетів не проявляють особливої зацікавленості у вивченні іноземної мови. Тому, якщо викладач ставить собі за мету підготувати спеціалістів, які володіють іноземною мовою на найвищому рівні, він повинен організувати навчальний процес таким чином, щоб зацікавити, мотивувати студента до вивчення даного предмета.

Для аргументації мотивів вивчення іноземної мови ми з'ясували низку причин, які призводять до зниження бажання вчитися, відсутності мотивації рухатися вперед у студентів вищих навчальних закладів. Аналізуючи причини навчальних невдач, ми з'ясували безпосередню залежність

неуспішності студента від неправильної поведінки викладача, низького рівня педагогічної майстерності. Серед них: акцентування уваги викладача на правильній відповіді, а не на процесі мислення, розв'язуванні проблеми; відсутність спостереження за діяльністю студентів під час заняття; негативне оцінювання викладачем пізнавальних здібностей студентів; нагнітання атмосфери страху, припущення і недовіри; перетворення процесу навчання в догматичне, рецептурне, нівелююче, нудне дійство; постійне проведення тестування, контрольних зрізів, оцінювання; відсутність можливостей для експериментування студентів в аудиторії, самостійного вирішення поставлених завдань; ведення нескінченної психологічної війни зі студентами, щоб відчувати себе самодостатнім і успішним.

Здатність викладача до спостереження, розуміння причин студентських невдач, відсутності мотивації до вивчення того чи іншого предмета можуть стати джерелом розвитку його педагогічної майстерності, якщо викладач дійсно бажає демократизувати і гуманізувати процес навчання, зробити його захоплюючим і цікавим для студентів [7].

Розглядаючи питання мотивації до вивчення іноземної мови у студентів немовних факультетів, ми дійшли висновку, що мотивацію можна умовно поділити на три групи:

- 1) первинна (індивідуальна, внутрішня) мотивація;
- 2) групова (колективна) мотивація;
- 3) зовнішня мотивація (додаткові зовнішні фактори мотивації).

Перша група мотивації – це ті чинники, які змусили студента прийти на заняття та почати вивчати іноземну мову. Варто зазначити, що навчання має не індивідуальний, а колективний характер. Психологами доведено, що характер навчальної мотивації залежить від того, чи сформулювався в групі єдиний монолітний колектив. Тому наступним важливим кроком викладача є перехід від первинної до групової мотивації. Групова мотивація – це те, як колектив (група) впливає на окремого студента, оскільки в групі збираються доволі різні студенти, кожен з яких має свої проблеми, радощі

та покликання в житті. Від групи залежить бажання студента вивчати мову. Факторами зовнішньої мотивації є: перше враження студента про викладача (як про професіонала та знавця мови, як про особистість і т.д.); зацікавленість викладача у позитивному результаті; широкий інтерес до студентів та їх проблем; актуальність занять; різноманітність занять; методи викладання та способи практичного застосування набутих знань; послідовність викладу матеріалу (принцип «від простого до складного»); індивідуально-груповий підхід; практика та контроль набутих знань; неординарність підходу, уміння довести студентові потребу знання мови у майбутній професійній діяльності.

Так, коли мова йде про вивчення іноземної мови, то визначальним фактором на першому занятті є усвідомлення як студентом, так і викладачем того, для чого студенту потрібна іноземна мова. Тобто, яка кінцева мета вивчення мови. Бувають ситуації, коли студент не може чітко пояснити для чого йому потрібні знання іноземної мови. У цьому випадку перед викладачем стоїть важливе завдання – розвинути мотивацію (наприклад, «Ти вивчаєш мову для подальшого особистого розвитку, росту»).

За результатами маркетингового дослідження, 51% людей вивчає іноземну мову через кар'єрний ріст (або задля нього), 23% – для стажування закордоном, 12% – для того, щоб комфортно почуватися на відпочинку закордоном, 7% – для того, щоб їздити в закордонні відрядження, 4% – для участі в міжнародних конференціях та тренінгах, і лише 3% – для роботи з іноземними партнерами [5].

Таким чином, ще до початку занять студент повинен з'ясувати для себе, навіщо йому потрібні знання іноземної мови, чому він хоче вивчити мову. Викладач, у свою чергу, повинен зрозуміти: чи студент знає, для чого йому потрібна іноземна мова, оскільки від цього залежить успіх поставленої мети. Зрозумівши ціль студента, викладач повинен обрати певну стратегію проведення занять, правильний підхід до викладання мови.

Обираючи стратегію проведення занять, викладач повинен взяти до уваги такі аспекти:

1) відношення студента до навчання, тобто певний емоційний аспект;

2) цілі, які ставить перед собою студент (в даному випадку – вивчення іноземної мови);

3) здібності студента до навчання [2].

Отже, загальне відношення студента до навчання та цілі, які він перед собою ставить, визначають, для чого і з яким настроєм він навчається. Здібності студента до навчання, в свою чергу, характеризують його можливості досягти певного рівня у навчанні. Цей момент відіграє важливу роль, так як значною мірою визначає самооцінку студента. Здатність студента повірити в свої здібності значною мірою залежить від викладача. Е.Ш. Натанзон підкреслює: «Використовуючи прийом моральної підтримки і зміцнення віри у власні сили, учитель доброзичливим, терплячим ставленням мобілізує й активізує творчі сили учня. Сутність прийому полягає в тому, що вихователь створює таку педагогічну ситуацію, коли учень може виявити себе якнайкраще...» [4, с. 258].

Розробляючи тематичні плани, підбираючи навчальний та ілюстративний матеріал, викладач повинен завжди враховувати характер потреб свого студента, знати наявний рівень цих потреб та їх можливий розвиток. Викладач повинен взяти на озброєння наступні поради: розробляючи завдання, педагог повинен враховувати рівень володіння мовою та інтереси студентів; навчальний матеріал повинен бути достатньо складним, оскільки це вимагає від студентів роботу над його осмисленням і засвоєнням (матеріал, що бідний на інформацію, не має мотиваційного ефекту); навчальний матеріал повинен завжди нести нову інформацію, охоплюючи пройдений матеріал. Крім того, у навчальній діяльності викладач повинен: не боятися похвалити студента або зробити доцільне зауваження; заохочувати студента використовувати вже набуті знання; аналізуючи контрольні роботи чи тести, намагатися не переходити на особистості у групі, а узагальнювати помилки; наполягати

на тому, щоб студенти використовували на занятті якомога більше іноземної мови (80% часу повинен говорити студент, а не викладач); користуватися новітніми технологіями та джерелами з Інтернету; закінчувати заняття на позитивній ноті.

Висновки. Проблема мотивації студента до вивчення іноземної мови на немовних факультетах вищих навчальних закладів залишається неповністю вивченою сферою психології, педагогіки і філології. Правильне управління мотивацією суттєво підвищить ефективність навчання, створить позитивні емоції від пізнання нового. Найвагомішою складовою у формуванні позитивних мотивів є особистість викладача, який зможе сформувати мотивацію у студентів такими способами і методами, які будуть унікальними і відрізнятимуться від інших.

ЛІТЕРАТУРА

1. Знанецький В.Ю. Розвиток мотивації студентів до вивчення іноземних мов під час професійної підготовки / В.Ю. Знанецький // Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школі. – Запоріжжя, 2012. – Вип. 22. – С. 503–508.
2. Маркова А.К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте : пособие для учителя / А.К. Маркова. – М. : Просвещение, 1983. – 96 с.
3. Мотивация личности: (Феноменология, закономерности и механизмы формирования): сб. науч. тр. / [отв. ред. А.А. Бодалев]. – М. : Изд-во АПН СССР, 1982. – 120 с.
4. Натанзон Е.Ш. Важкий школяр і педагогічний колектив / Е.Ш. Натанзон // Педагогічна майстерність : хрестоматія / [І.А. Зязюн та ін. ; за ред. І.А. Зязюна ; Акад. пед. майстерності]. – К. : Богданова А.М., 2008. – С. 255–262.
5. Полезна ли изучать иностранный язык? [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.tutor.com.ua/article.php?id=33>.
6. Резнікова О.С. Класичні теорії мотивації: еволюція підходів / О.С. Резнікова // Класичні теорії мотивації: еволюція підходів // Вісник економічної науки України. – 2011. – № 1 (19). – С. 133–136.
7. Рубан Л.М. Майстерність учителя у спадщині американського педагога-реформатора Джона Холта (1923 – 1985 рр.) : дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 / Лариса Миколаївна Рубан. – К., 2012. – 228 с.